

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Факультет української філології
Кафедра української мови та методики її навчання
Кафедра української літератури, українознавства та методик їх
навчання

ПРОГРАМА

ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА
ЛІТЕРАТУРИ З
МЕТОДИКАМИ ВИКЛАДАННЯ
(ОС магістр – денна і заочна форми навчання)

Умань – 2018

I. УКРАЇНСЬКА МОВА

1. Орфоепічні норми української літературної мови. Фонетичні та фонологічні помилки. Кодифікація орфоепічних норм.

2. Орфографічні норми української літературної мови. Становлення орфографічних норм. Кодифікація орфографічних норм.

3. Зміни приголосних при словозміні та словотворенні іменників та прикметників у сучасній українській мові.

4. Альтернація голосних кореневих і суфіксальних морфем у сучасній українській мові.

5. Асиміляція як функціонально-семантичний процес уподібнення звуків у потоці мовлення. Основні вияви регресивної асиміляції приголосних у сучасній українській мові.

6. Прогресивна асиміляція приголосних у сучасній українській мові.

7. Дисиміляція як процес розподібнення приголосних. Наслідки дисимілятивних змін приголосних у сучасній українській мові.

8. Фонетичне членування мовного потоку. Правила поділу слів на склади та правила переносу частин слів у сучасній українській мові.

9. Фонетична природа та характер українського наголосу. Функції наголосу як суперсегментної одиниці. Види наголосу.

10. Морфонологія. Морфонема. Чергування приголосних у кореневих і суфіксальних морфонемах.

11. Слово в лексико-семантичній системі мови. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень слів.

12. Семантичні зв'язки у словниковому складі. Багатозначність. Омонімія. Синонімія. Антонімія. Паронімія.

13. Лексика української мови з погляду сфер вживання. Спеціальна лексика. Діалектна лексика. Термінологічна і професійна лексика. Жаргонна й арготична лексика.

14. Стилїстична диференціяція лексики. Міжстильова лексика. Стилїстично забарвлена лексика.

15. Фразеологія. Типологічні ознаки фразеологізмів. Класифікація фразеологізмів. Зв'язок фразеологізмів з частинами мови. Фразеологічна варіантність й індивідуально-авторські перетворення.

16. Лексикографія. Основні типи словників. Історія української лексикографії.

17. Морфемна структура слова в українській мові. Зміни у морфемній структурі слова (спрощення, перерозклад, ускладнення).

18. Словотвірна структура слова в українській мові. Способи словотвору.

19. Словотвір іменників. Структура іменникових основ. Словотвір іменників у сучасній українській мові. Словотвір складних іменників.

20. Словотвір прикметників. Способи прикметникового словотвору. Словотвір складних прикметників.

21. Словотвір дієслів. Внутрішньодієслівний словотвір. Творення дієслів від інших частин мови.

22. Частини мови як семантико-граматичні класи слів. Принципи частиномовних класифікацій, транспозиція словоформ у системі частин мови.

23. Синтаксичні властивості іменних частин мови.

24. Парадигма відмінювання іменників у сучасній українській мові.

25. Парадигма відмінювання прикметників у сучасній українській мові.

26. Парадигма відмінювання займенників у сучасній українській мові.

27. Парадигматична система дієслова. Особова парадигма дієслова у сучасній українській мові.

28. Загальнодієслівні граматичні категорії у сучасній українській мові.

29. Лексико-семантичні розряди прислівників у сучасній українській мові. Морфологічна категорія ступенів вияву ознаки прислівника. Словотвір та правопис прислівників.

30. Семантичні, морфологічні, синтаксичні ознаки службових частин мови. Словотвір та правопис службових частин мови.

31. Словосполучення як мовна одиниця. Типи словосполучень. Способи зв'язку слів у словосполученні.

32. Односкладні речення. Типи односкладних речень. Засоби вираження головного члена.

33. Безособові дієслова. Семантика, творення, синтаксична роль безособових дієслів у сучасній українській мові.

34. Парадигма простого речення. Головні члени двоскладного речення. Розділові знаки між головними членами двоскладного речення.

35. Другорядні члени речення. Основні критерії виділення і диференціація.

36. Просте ускладнене речення. Відокремлені члени речення. Пунктуація при відокремлених членах речення.

37. Складносурядні речення, їх класифікація. Розділові знаки у складносурядному реченні.

38. Складнопідрядні речення, їх класифікація. Розділові знаки у складнопідрядному реченні.

39. Складні безсполучникові речення, їх класифікація. Пунктуація у безсполучниковому складному реченні.

40. Сучасні тенденції мовного наукостворення.

41. Принципи укладання наукових текстів. Ознаки наукового тексту.

42. Архітектоніка наукового тексту. Види текстів.

43. Поняття про наукову доповідь. Науковий виступ. Різновиди наукової доповіді. Схема підготовки наукової доповіді.

44. Роль інформаційних засобів у науковому виступі. Характеристика електронної презентації. Структура електронної презентації. Принципи створення електронних презентацій.

45. Наукова конференція. Науковий діалог. Дискусія. Комунікативні стратегії. Наукова суперечка. Диспут.

46. Основні ознаки тексту. Структура тексту (абзац, складне синтаксичне ціле). Засоби міжфразового зв'язку у тексті.

47. Семантична структура слова. Проблема метафори в лінгвістиці. Проблема метонімії в лінгвістиці.

48. Проблема співвідношення мови і культури. Культурна ідентичність.

49. Етнокультурна компетенція та її складники. Проблема міжкультурної комунікації.

50. Предмет, об'єкт, становлення комунікативної лінгвістики.

51. Проблема одиниці мовної комунікації. Мовленнєвий акт, його типи і структура.

52. Основні риси функціональної лінгвістики: телеологічна, системно-структурна та комунікативна орієнтованість досліджень.

53. Функції мови і мовлення, принципи їх розмежування.

54. Основні напрями функціонально-граматичних досліджень.

55. Празький лінгвістичний гурток як осередок функціоналізму: концепція, науковий доробок, основоположники й представники гуртка (В. Матезиус, Б. Гавранек, Я. Мукаржовський та ін.)

56. Функціонально-структуральна теорія в роботах празьких мовознавців.

II. УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

1. Ролан Барт і його роль у структуралізмі. Концепція дискурсу. Вплив деконструкції на літературну теорію.
2. Мішель Фуко, його місце в постструктуралізмі. Історизація універсальних категорій. Концепція знання/влада. Концепції тексту і автора.
3. Особливості психоаналізу, його зародження та головні засади.
4. Розвиток та функціонування аналітичної психології Карла Густава Юнга. Ідея колективної підсвідомості. Юнгівська критика культури.
5. Теоретичні витоки архетипної критики. Теорія архетипів Н. Фрая. Специфіка функціонування поняття „міф” і „архетип”.
6. Риси герменевтики як філософської школи і літературної методології.
7. Внесок Гуссерля, Гайдегера, Гадамера в розвиток феноменологічної критики.
8. Основні риси феміністичної критики в літературознавстві: школи, представники.
9. Актуальність постколоніальної критики. Деконструктивне читання постколоніальних дискурсів. Питання канону та деканонізації.
10. Специфіка постмодерних теорій. Постмодернізм в інтерпретації Ф. Джеймсона та теорія іронії Ричарда Рорті.
11. Сильові напрямки в українській літературі початку ХХ ст. (неореалізм, неоромантизм, неонатуралізм, символізм, імпресіонізм, експресіонізм, футуризм).
12. Явище неоромантизму в українській літературі. Теорія неоромантизму Лесі Українки.
13. Фемінізм і неоромантизм. Неоромантична стилістика в прозі Ольги Кобилянської.

14. Експресіонізм в українській літературі ХХ ст. Експресіоністична стилістика та її вираження у творчості Василя Стефаника, Григорія Косинки, Михайла Коцюбинського, Миколи Хвильового.

15. Імпресіонізм в українській літературі ХХ ст. Пантеїстична концепція та імпресіоністична образність у прозі М.Коцюбинського.

16. Неонатуралізм в українській літературі. Віталістична концепція, бестіарність, декаданс і сексуальність у романі В.Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля».

17. Український футуризм Творчість Михайля Семенка.

18. Літературний авангард. Авангардистський роман Майкла Йогансена «Подорож доктора Леонардо та його коханки Альчести у Слобожанську Швейцарію» як зразок конструктивістсько-формалістичного стилю.

19. Українські неокласики. Особливості стильових шукань. Міфологічна і культурна символіка поезій М.Зерова, М.Драй-Хмари, П.Филиповича.

20. Поняття про соцреалістичний канон. Роман Олеся Гончара «Прапорonosці» як зразок соцреалістичної романтичної епіки.

21. Традиція ідейно-художнього засвоєння Біблії письменниками України.

22. Переклади Біблії в Україні.

23. Святе Письмо в Старо- та Новозаповітній єдності у творчості середньовічних письменників України-Русі.

24. Біблія та книгодрукування в європейському та українсько-руському науково-культурному середовищі в XVI – XVII ст.

25. Авторитет Біблії для письменників часів літературо-релігійної католицько-православної полеміки XVI – XVII ст.

26. Образ Слова Божого як Духовного Меча в творчості Лазаря Барановича.

27. Біблійні сюжети в шкільній драмі XVIII ст.

28. Образ Ісуса Христа в збірці «Сад божественних пісень...» Григорія Сковороди.
29. Праведна та грішна Душа в творчості Тараса Шевченка.
30. Образ Матері Божої та апокаліптичного технократичного світу в поемі «Чорнобильська Мадонна» Івана Драча.
31. Загальна характеристика сучасного літературного процесу. Основні тенденції.
32. Назвати й охарактеризувати основні українські літературні сайти.
33. Сучасна літературна періодика: назвати й охарактеризувати основні часописи.
34. Дати власну інтерпретацію будь-якому прочитаному текстові із нижче зазначених «масових» авторів: ЛюкоДашвар, Міли Іванцової, Галини Вдовиченко, Ірени Карпи.
35. Охарактеризувати будь-яку українську сучасної (видану після 2010-го року) книжку.
36. «Культова» постать сучасного літературного процесу Сергій Жадан: короткий огляд життя і творчості.
37. Сучасна «феміністична» проза. На прикладі 2-3 оповідань Дзвінки Матяш або Оксани Кішко-Луцишиної.
38. В'ячеслав Медвідь і його «Льох» як «найкоротший роман в українській літературі».
39. «Польові дослідження з українського сексу» О.Забужко як перший і найгучніший «вибух» у жіночій відвертій прозі: проаналізувати твір
40. Життя і творчість Василя Слапчука.

III. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Сутність організації навчального процесу в системі підготовки студентів-філологів.

2. Критерії та норми оцінювання знань, умінь і навичок студентів-філологів. Модульно-рейтингова система оцінювання студентів-філологів.

3. Основні вимоги до написання контрольних робіт та індивідуально-дослідних завдань. Організація науково-дослідної роботи студентів-філологів.

4. Складові модульної програми навчальної дисципліни. Особливості модульного навчання.

5. Основні принципи побудови навчальних і робочих програм з фахових дисциплін у ВНЗ.

6. Форми і методи навчання методики викладання української мови у ВНЗ.

7. Основні ознаки індивідуальної, групової і фронтальної форм організації навчання у ВНЗ. Сутність теорії креативності, її роль у підготовці вчителів-словесників.

8. Основні форми, рівні та шляхи активізації самостійної роботи студентів-філологів у ВНЗ.

9. Структура та методика проведення практичних занять у вищій школі. Критерії ефективності організації та проведення практичних занять.

10. Методика підготовки, організація та методика проведення лекцій для студентів-філологів у ВНЗ.

11. Самостійна робота студентів-філологів у ВНЗ, методика її організації.

12. Становлення нової освітньої парадигми вчителя, викладача української словесності.

13. Вимоги до викладання української мови у вищому навчальному закладі, чинні програми, принципи їх побудови.

14. Науково-дослідницька діяльність викладача, її значення для викладання мовознавчих дисциплін.

15. Аналіз вузівських підручників і навчально-методичних посібників з сучасної української мови та методики навчання української мови.

16. Методичні пошуки викладання української мови І. Олійника, М. Пентилюк, О. Біляєва. Внесок у викладання української мови видатних науковців і педагогів Ф. Буслаєва, С. Чавдарова, О. Огієнка, С. Русової.

17. Роль науково-дослідної роботи студентів у сучасному навчальному процесі. Форми наукової роботи студентів.

18. Педагогічна практика – невід’ємна складова частина навчально-виховного процесу. Мета і зміст педагогічної практики. Види педагогічних практик.

19. Самоосвіта педагога. Підвищення кваліфікації викладача мовознавчих дисциплін. Розробка нових методик.

20. Комунікативна компетенція як сукупність знань, умінь, здібностей, ініціатив особистості, необхідних для здійснення комунікації в різних мовленнєвих сферах.

21. Педагогічна компетенція як сукупність знань теорії і практики навчання, теорії виховання, особливостей реалізації педагогічних завдань у конкретному навчальному предметі.

22. Психологічна компетенція як сукупність знань загальної, вікової, педагогічної психології, лінгвопсихології, психічних процесів, пам'яті, мислення, уявлення, уміння визначати рівень розвитку особистості.

23. Історичний аспект викладання мовознавчих курсів у системі професійної підготовки майбутнього вчителя словесника. Філологічні школи. Дослідницька робота у вищих навчальних закладах (авторська технологія навчання магістрів МВУМ проф. О.І. Потапенко).

24. Критерії професійної компетентності викладача української мови: рівень теоретичних знань і вмінь, рівень володіння методами мовного дослідження; володіння професійно-мовленнєвою культурою, результативність практичної діяльності.

25. Практичні заняття з мовознавчих дисциплін, їх специфіка, призначення, співвідношення з лекційними курсами, форми і методи проведення. Функції і діяльність викладача на практичних заняттях. Форми проведення практичних занять.

26. Технології тестового контролю успішності студентів. Тест як форма поточної, модульної та підсумкової перевірки

рівня засвоєння студентами навчального матеріалу. Визначення та види тестів.

27. Інформаційні технології навчання (комп'ютерні, мультимедійні, аудіовізуальні, телекомунікаційні). Технологія дистанційного навчання.

28. Наочність на заняттях з української мови. Види наочності.

29. Викладач вищої школи як науковець і педагог. Професійно-педагогічна культура викладача як умова ефективної діяльності, показник професійної компетентності, спосіб творчої самореалізації, професійного самовдосконалення.

30. Впровадження інформаційних технологій у навчальний процес. Електронні тексти лекцій. Електронні підручники, посібники, навчальні програми, мультимедійні курси. Методика їх використання.

IV. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Культурологічна концепція викладання української літератури, її сутність.
2. Історичний аспект викладання літературознавчих курсів у системі професійної підготовки майбутнього вчителя-словесника.
3. Вивчення літературознавчих курсів у взаємозв'язку з різними видами мистецтв.
4. Рівні сформованості професійної компетентності викладача української літератури.
5. Види семінарів з літературознавчих дисциплін.
6. Краєзнавчі літературознавчі курси, їхнє призначення і роль у професійній підготовці майбутнього вчителя-словесника.
7. Форми та методика проведення практичних занять з літературознавчих дисциплін.
8. Методика роботи з дидактичними матеріалами на заняттях з літератури (опорні таблиці, схеми, конспекти, відеотека, аудіо записи тощо).
9. Нетрадиційні форми оцінювання літературознавчих курсів.
10. Технологія тестового контролю успішності студентів з літературознавчих курсів.
11. Нетрадиційні форми лекцій з літературознавчих дисциплін.
12. Діалогічний принцип проведення лекцій з літератури.
13. Навчальний діалог і види культурологічного дискурсу на заняттях з літератури.
14. Роль та дії викладача під час проведення практичних та семінарських занять з літературознавчих дисциплін.

15. Модульно-рейтингова система оцінювання знань студентів з літературознавчих дисциплін.
16. Робота студентів з комп'ютерними програмами з метою вивчення предметів літературознавчого циклу.
17. Форми наукової праці студентів з літературознавства.
18. Позааудиторна робота з літературознавчих дисциплін .
19. Сучасні освітні технології викладання літературознавчих курсів, їх характеристика.
20. Методика використання можливостей інтернет-ресурсів під час вивчення літературознавчих дисциплін.
21. Діалогізм та проблемність у викладанні літературознавчих дисциплін у ВНЗ.
22. Основні вимоги до курсових робіт з української літератури.
23. Професійна, розвивальна, духовно-виховна спрямованість літературознавчих дисциплін у вищому навчальному закладі.
24. Роль педагогічних практик у формуванні фахових компетентностей студентів-філологів.
25. Аналіз програм з літературознавчих дисциплін. Структура, зміст, основні положення.